

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучы балалар өчен
татар теленнән республика олимпиадасының
муниципаль туры биремнәре
2023-2024 нче уку елы
9 нчы сыйныф**

**Үткәрү вакыты – 180 минут
Максималь балл – 62**

I. Тест биремнәрен эшләгез.

1. Жөмләдәге тартыклар чиратлашуы күзәтелгән сүзне билгеләгез. (2 балл)

Ирке чикләнмәгән йөрәгемә

Башлык итеп куйдым гакылны. (Н.Такташ)

- 1) йөрәгемә
- 2) ирке
- 3) башлык
- 4) куйдым

2. Күчерелмә мәгънәдә килгән сүзе булган жөмләне табыгыз (2 балл).

- 1) Туганнарыбыз шәһәргә килгән иде.
- 2) Без яшелчәләргә су сибеп йөрибез.
- 3) Апам, бернигә дә карамыйча, инша язуын дәвам итте.
- 4) Бу арада аларда буран уйный эле.

3. Орфографик хатасы булган сүзне билгеләгез. (2 балл)

- 1) нисбат
- 2) кодрәт
- 3) милләт
- 4) теләк

4. Бирелгән мәгънәгә туры килә торган сүзне билгеләгез. (2 балл)

Беләккә кидерелә торган, божра рәвешендәге бизәнү айбере

- 1) алка
- 2) изү
- 3) йөзек
- 4) беләзек

5. Мәкальдәге фигыльнең төркемчәсен билгеләгез. (2 балл)

Телеңне тезгендә тот, этеңне чылбырда тот.

- 1) боерык фигыль
- 2) хикәя фигыль
- 3) шарт фигыль
- 4) хәл фигыль

6. Мәкальнең дәвамын дәрәс билгеләгез. **(2 балл)**

Иренгән ике эшләгән,

- 1) һаман эше пешмәгән.
- 2) барысына да өлгәргән.
- 3) икесе дә барып чыккан.
- 4) йокысын да туйдырган.

7. Синтетик иярченле кушма жөмлә белән белдерелгән мәкальне билгеләгез. **(2 балл)**

- 1) Гаебенә күрә жәзасы.
- 2) Гаеп онытылып, сабагы калыр.
- 3) Үзе абынган еламас.
- 4) Яраткан күңелдә ялган булмый.

8. Жөмләдәге фразеологик әйтелмәнең мәгънәсен билгеләгез. **(2 балл)**

Ул апасы әйткәннәрне колакка да элмәде.

- 1) тырышмау
- 2) тыңламау
- 3) үпкәләтү
- 4) кайтмау

9. Жөмләдә кулланылган сыйфат фигыльне күчереп языгыз. **(2 балл)**

Әйтәрсең безнең егерме ике кеше укыган сыйныфта Каримовтан кала барысы да «биш»легә генә укый!

Жавап: _____

10. Иярченле кушма жөмләнең төзелеше ягыннан төрән языгыз. **(2 балл)**

Апа сөйли башлауга, керфекләрем оеп-оеп китә.

Жавап: _____

II. Теоретик бирем.

Жөмләнең иярчен кисәкләре турында языгыз. Фикерегезне мисаллар белән дәлилләгез. **(6 балл)**

III. Уйлагыз һәм җавапларны языгыз.

1. Сүзләр һәм аларның ясалыш ысулларын тәңгәлләштерегез, жавапны саннар белән языгыз. (5 балл)

А) көнбагыш	1) тамыр сүз
Ә) пыяла	2) ясалма сүз
Б) сиртмә койрык	3) саф кушма сүз
В) тозсыз	4) тезмә сүз
Г) әйлән-бәйлән	5) парлы

Жавап : _____

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Жәя эчендәге сүзләрнең дәрәсән сайлап, астына сызыгыз. (4 балл)

Мин яр өстенән елгага карап торам. Ык тын гына (бара / ага / шаулый). Баеп баручы кояш, елга өстенән нәрсәдер эзлэгәндәй, күлгәләр арасынан үрелеп-үрелеп карый да, кемнәндер оялган кебек, агач (башына / арасына / өстенә) кереп яшеренә. Елга тын. Инде ташу (ашкан / барган / киткән). Су кимүгә таба (китә / бара / житә). Шуңа күрә елга, язгы ташу вакытындагыдай, биек ярлар өстенә бозлар төкерми, ул, йөгәнгә яңа гына өйрәтелгән ярсу тай кебек, күбеккә батканчы чапкан-чапкан да, буйсынып, тынып калган. (Ф. Яруллиннан)

2. Шигырьне укыгыз һәм күп нокталар урынына тиешле хәрефләрне куегыз. (2 балл)

Укытучы

Уч төб...нә куеп Жирне гүя,
Бүгә...гесен аның, үткәнән
Күрсәтте ул безгә
Урап кайттык
Күре...мәгән илләр үтәли.
Аяз дөнъя, кешелек бәхете өчен
Көрәшергә безне өндәде <....>
- Яратыгыз Жирне! – диде ...аман,
- Минне яратыгыз! – димәде. (Р. Гаташ)

3. Шигырьнең икенче куплетындагы <....> тамгасы урынына куелырга тиешле тыныш билгесен языгыз. (2 балл)

4. Беренче куплеттан капма-каршы мәгънәле сүзләрне күчереп языгыз. (2 балл)

5. Шигырьдән ясалма исемне күчереп языгыз, мәгънәле кисәкләргә аерыгыз, шартлы билгеләр белән күрсәтегез, морфологик анализ ясагыз (3 балл)

6. Ирен гармониясенә буйсынган сүзләрне күчереп языгыз. (2 балл)

7. Шигырьнең беренче куплетынан алмашлыкларны күчереп языгыз, төрләнешен аңлатыгыз. (6 балл)

8. “Матурлык эштә күренә” темасына 9-10 жөмләдән торган иңша языгыз. (10 балл)